

Vážený pan předseda vlády České republiky
Ing. Andrej Babiš

Vážený pan ministr školství
Ing. Rober Plaga, Ph.D.

Vážená paní náměstkyně
Mgr. et Mgr. Dana Prudíková, Ph.D.

Vážený pan náměstek
Mgr. Václav Pícl

Úřad vlády České republiky
Nábřeží Edvarda Beneše 4, 118 01 Malá Strana

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Karmelitská 529/5, 118 00 Praha

V Praze dne 6. 12. 2018

Otevřený dopis k návrhu novelizace vyhlášky

č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Vážený pane premiére, vážený pane ministře, paní náměstkyně, pane náměstku,

obracíme se na Vás jako vnitrostátní i mezinárodní nevládní neziskové organizace působící mimo jiné v oblasti podpory inkluzivního vzdělávání. Jsme totiž znepokojeni informacemi o plánované novelizaci vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále také jen „vyhláška“).

Navrhované znění vyhlášky počítá s několika změnami, které jsou v rozporu se závazkem České republiky postupně zavádět inkluzivní vzdělávací systém a realizovat tak právo každého žáka na inkluzivní vzdělávání i povinností předcházet diskriminaci romských dětí v přístupu ke vzdělání.

Připomínáme, že podle článku 24 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (dále také jen „Úmluva“) mají všichni žáci právo na *přístup k inkluzivnímu, kvalitnímu a bezplatnému vzdělávání v místě, kde žijí*, a také na to, aby *nebyli z důvodu svého postižení vyloučeni ze všeobecné vzdělávací soustavy*.

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením (dále také jen „Výbor OSN“), který poskytuje členským státům autoritativní interpretaci Úmluvy, ve svém Obecném komentáři č. 4 z roku 2016 (OSN dok. CRPD/C/GC/4) výslovně konstatuje, že tento závazek není slučitelný

s udržováním dvou vzdělávacích systémů – systému běžného a systému speciálního (§ 39). Stejným způsobem Výbor OSN zdůrazňuje, že Úmluva zakazuje vylučování žáků s postižením z běžné vzdělávací soustavy podmiňováním jejich zařazení úrovní jejich vzdělávacích schopností, tedy zaváděním inkluze „na základě potenciálu žáka“ (§ 18).

Ačkoli je zřejmé, že přechod ze segregovaného (dvouproudého) vzdělávacího systému nelze realizovat ze dne na den, kroky, které nevedou k postupnému odstraňování speciálního vzdělávacího systému, jsou v rozporu s tímto mezinárodním závazkem a právem žáků na inkluzivní vzdělávání. Domníváme se, že připravovaná novela vyhlášky, je právě takovýmto krokem.

Jsme znepokojeni zejména navrhovaným zněním § 19, kterým Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále také jen „Ministerstvo“):

- a) opět odstraňuje jasnou deklaraci preference vzdělávání v běžném vzdělávacím systému oproti systému speciálnímu (§ 19 odst. 1);
- b) znovu umožňuje vylučování dětí, žáků a studentů s postižením pouze na základě existence postižení, nikoli jejich speciálních potřeb, které mohou z určitého typu postižení vyplývat (§ 19 odst. 2);
- c) znovu zavádí možnost ve školách pro žáky s mentálním postižením vzdělávat i žáky bez tohoto typu postižení (§ 19 odst. 4).

Z mezinárodních závazků České republiky plyne povinnost státu činit postupné kroky k odstraňování speciálního vzdělávacího systému. Novelizace předpisů týkající se vzdělávání proto musí směřovat k tomuto cíli. Postupnými kroky lze chápat zejména upřesňování legislativy tak, aby se vzdělávání v segregovaném (speciálním) systému umožňovalo stále užšímu spektru žáků (a jejich podíl v tomto systému se tedy snižoval), a zároveň tak, aby vyšší podpora naopak směřovala do běžného systému vzdělávání. Cílem je, aby přístupnost běžného vzdělávacího systému a v něm poskytovaná podpora byla pro všechny žáky nejméně srovnatelná s tou v systému speciálním.

V tomto ohledu je formulace v současnosti obsažená v § 19 odst. 1 vyhlášky velmi důležitou deklarací, že Ministerstvo hodlá tyto základní závazky a směřování vzdělávacího systému respektovat a podporovat. Z toho důvodu nesouhlasíme s názorem Ministerstva, že tato deklarace je, s ohledem na existenci obdobného pravidla ve školském zákoně (zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), nadbytečná.¹ Pokud Ministerstvo deklaruje, že motivací je negativní reakce veřejnosti na povinnost primárně vzdělávat žáky v běžné škole, je nezbytné poukázat na povinnost Ministerstva o výhodách inkluzivního vzdělávání srozumitelně informovat, nikoli nekonzistentně „mlžit“ o své skutečné podpoře inkluzivního vzdělávání.

Za stěžejní problematické body navrhovaného znění považujeme opětovné odstranění možnosti vzdělávat děti, žáky a studenty s postižením jen ve školách, které jsou specificky zřízeny jako specializované na podporu žáků s určitým druhem postižení. Důvodem pro tuto úpravu je podle Ministerstva² problém s dostupností takto specializovaných škol, například

¹ Důvodová zpráva k navrhovanému novelizovanému znění vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, str. 8.

² *Ibidem.*

v oblastech s nižší populací, a pravděpodobně rovněž problém s nízkou naplněností speciálních škol, ve kterých se mohou vzdělávat jen někteří žáci s postižením. Řešením nedostupnosti kvalitního a na potřeby orientovaného vzdělávání pro žáky s postižením je však implementace inkluzivního vzdělávání a zajištění dostačující podpory v běžných místních základních školách, nikoli opětovné rozšiřování možnosti umístění žáků do speciálních škol. Není vůbec patrné, jak mohou školy, které jsou zaměřeny na vzdělávání žáků se všemi druhy postižení, těmto žákům poskytnout kvalitní specializovanou podporu. Každý žák s postižením má své vysoce individuální vzdělávací potřeby a tyto nejen, že se liší u každého žáka v rámci téhož typu postižení, ale jsou zcela nesouměřitelné s žáky s odlišným druhem postižení. Je zřejmé, že jedinou motivací tohoto kroku je vyloučení žáků s postižením z běžného vzdělávacího systému. Je proto zjevně segregáční a nemá nic společného se snahou zajistit kvalitní a dostupné vzdělávání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

V této souvislosti je nutné připomenout, že rozšíření možnosti do škol pro žáky s mentálním postižením umisťovat i žáky bez mentálního postižení se úzce dotýká také vzdělávání romských žáků, kteří v českém vzdělávacím systému historicky čelí systémové diskriminaci a segregaci, která se projevovala a projevuje zejména výrazně disproporčním zastoupením těchto žáků ve speciálních školách a zejména tzv. školách praktických (jejichž školní vzdělávací plán byl upraven podle rámcového vzdělávacího plánu s přílohou LMP). Právě toto disproporční zastoupení romských žáků ve školách pro žáky s mentálním postižením bylo shledáno diskriminačním Evropským soudem pro lidská práva již v roce 2007 (*D. H. a ostatní proti České republice*, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. 11. 2007, č. 57325/00) a opět v roce 2014 Evropskou komisí, která ze stejného důvodu zahájila proti České republice řízení pro porušení členského státu (tzv. *infringement proceedings*).

V reakci na obě tyto události přijala Česká republika několik opatření, která lze hodnotit pozitivně. Patří mezi ně také například Strategie romské integrace do roku 2020, která v oblasti vzdělávání v cíli 5.2 specificky hovoří o odstranění praxe nesprávného zařazování romských dětí do vzdělávání s nižšími vzdělávacími ambicemi. Navrhovaná novela vyhlášky jde přímo proti těmto snahám i doposud přijatým opatřením. Vystává proto podezření, že cílem této nově navrhované úpravy je pouze opět umožnit vzdělávání dětí bez mentálního postižení, popř. dětí s poruchami učení a chování v bývalých praktických školách, mj. z důvodu úbytku žáků na těchto školách.

Jediným řešením Ministerstvem formulovaných výzev je proto co nejvyšší rozšíření podpory do běžných základních škol tak, aby vzdělávací systém poskytoval skutečně kvalitní vzdělávání zaměřené na individuální potřeby. Minimem v rámci této snahy je zajistit, aby podpora poskytovaná na běžných základních školách byla nejméně srovnatelná s podporou poskytovanou ve speciálních školách, a rodiče proto nebyli vystaveni dilematu mezi „kvalitním vzděláním“ a vzděláním v běžné základní škole. Této snaze však Ministerstvo odporuje rovněž navrhovaným zněním § 17 vyhlášky, podle kterého se omezí maximální počet pedagogických pracovníků na dva ve třídách běžných škol. Ministerstvo deklaruje, že omezení se nebude vztahovat na třídy škol speciálních, u kterých se naopak v *zájmu významného posílení kvality poskytovaného vzdělávání*³ počítá s automatickou přítomností dvou pedagogických

³*Ibidem.*

pracovníků. Zvyšování kvality vzdělávání ve speciálních školách na úkor škol běžných je v rozporu s výše popsány mi závazky vyplývajícími z práva na inkluzivní vzdělávání.

Vážený pane premiére, vážený pane ministře, páni náměstci, věříme, že Ministerstvo svůj postoj k mezinárodním závazkům České republiky přehodnotí, a vydá se cestou postupného, konzistentního a transparentního zavádění inkluzivního vzdělávacího systému tak, jak přislíbilo. Navrhované znění vyhlášky by v tomto ohledu představovalo znepokojující krok zpět.

S úctou

Maroš Matiaško

Fórum pro lidská práva, předseda
forum@forumhr.eu
U Klavírky 1351/8, Praha 150 00

Steven Allen

Validity, ředitel
steven@validity.ngo
Impact Hub, Ferenciek Tere 2
Budapešť, Maďarsko

Dorde Jovanović

European Roma Rights Centre, prezident
dorde.jovanovic@errc.org
Kéthly Anna Tér 1
Greenopoint 7
H-1077 Budapešť, Maďarsko

Klára Šimáčková Laurenčíková

Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, předsedkyně
klara.laurencikova@cosiv.cz
Krásný život 286
Stará Huť 262 02

Pavla Baxová

Rytmus, ředitelka
pavlab@rytmus.org
Londýnská 81, 120 00 Praha 2

Michal Miko

RomanoNet, z. s., ředitel
Rybná 716/24, Staré Město, 110 00 Praha
miko.michal@gmail.com

Nikola Taragoš

Romodrom, o. p. s., ředitel programů
Rybná 716/24, Staré Město, 110 00 Praha 1
taragos@romodrom.cz

Jelena Silajdžić
Slovo 21, z. s., ředitelka
Štěpánská 1, 120 00 Praha 2
slovo21@centrum.cz

Petr Máčal
ředitel IQ Roma servis, z. s.
Vranovská 846/45, 614 00 Brno-sever
petr.macal@iqrs.cz

Sri Kumar Vishwanathan,
ředitel, Vzájemné soužití, o. p. s.
Bieblova 404/8, 702 00 Moravská Ostrava a Přívoz
kumar.vishwanathan@vzajemnesouziti.cz

Marta Smolíková
ředitelka Otevřená společnost, o. p. s.
Uruguayská 178/5, 120 00 Praha
marta.smolikova@osops.cz

David Tišer
ředitel Ara Art, z. s.
Sázavská 16, 120 00 Praha 2
tiser.d@seznam.cz

Zdeněk Ryšavý
ředitel, Romea, o. p. s.
Korunní 2206/127, 130 00 Praha 3
zdenek.rysavý@romea.cz

Martin Cichý
ředitel, Romano Jasnica, z. s.
Gogolova 29/2, 400 04 Trmice
romano.j@seznam.cz

Petra Szaffnerová Bímonová,
ředitelka, Kleja, z. s.
Varšavská 38, 400 03 Ústí nad Labem
oskleja@centrum.cz

Miroslav Zima
ředitel Drom, romské středisko – Brno
Hvězdová 906/9, 602 00 Brno
miroslav.zima@drom.cz

Miroslav Klempár
ředitel Awen Amenca, z. s.
Jílová 394/7, Moravská Ostrava, 702 00 Ostrava
m.klempar@gmail.com

Žaneta Mirgová

ředitelka Asociace romských rodičů, z. s.
Jílová 394/7, Moravská Ostrava, 702 00 Ostrava
zanetamirgova@gmail.com

Martina Horváthová

předsedkyně Klub Barvařipen, z. s.
Rokycanova 2581, Pardubice 53002
klub.barvalipen@gmail.com

Emil Voráč

ředitel Khamoro, o. p. s.
Tovární 223, Chodov, 357 35
emil.vorac@seznam.cz

Helena Balabánová

ředitelka Společně-Jekhetane, o. p. s.
U Tiskárny 515/3, 702 00 Ostrava-Prívov
jekhetane@jekhetane.cz

Štefan Grinvalský

ředitel, Beleza, z. s.
Skautská 34, 708 00 Ostrava-Poruba
grinvalsky.stefan@gmail.com

Šárka Souchopová

projektový manažer platformy NADĚJE PRO AUTISMUS
členka Odborné skupiny VVZPO
pro koncepční řešení problematiky života osob s PAS
sarka.souchopova@centrum.cz

Milena Němcová

koordinátorka platformy NADĚJE PRO AUTISMUS
zástupkyně Odborné skupiny VVZPO
pro koncepční řešení problematiky života osob s PAS
členka Výkonného výboru Unie pečujících
členka Jednoty pro deinstitucionalizaci
zakládající členka aliance Rodiče za inkluzi
nemcovamilena7@gmail.com

Marta Pečeňová

předsedkyně organizace Za sklem o. s.
zástupkyně Odborné skupiny VVZPO
pro koncepční řešení problematiky života osob s PAS
koordinátorka platformy Naděje pro Autismus
Za sklem o. s.
Pardubská 293, 763 12 Vizovice, ČR
tel.: 725 113 867
info@zasklem.com

Lucie Rybová
Český helsinský výbor, z.s., ředitelka
lucie.rybova@helcom.cz
Štefánikova 21, 150 00 Praha 5

Monika Šimůnková
bývalá zmocněnkyně pro lidská práva
monika.simunkova@seznam.cz

Dan Petrucha
Liga lidských práv, leader
dan.petrucha@llp.cz
Burešova 6, 602 00 Brno